

Міністерство культури та інформаційної політики України

*Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти*

«СХВАЛЕНО»

Науково-методичною радою
Державного науково-методичного центру
змісту культурно-мистецької освіти
Протокол № 3
від «28» вересня 2021 р.

**Типова навчальна програма з навчальної дисципліни
«ОСНОВИ СЦЕНІЧНОЇ МОВИ»
середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти
з театрального мистецтва початкового професійного спрямування,
клас драматичного театру**

**Київ
2021**

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «Основи сценічної мови» середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з театрального мистецтва початкового професійного спрямування, клас драматичного театру. Київ, 2021. 38 с.

Укладачі: **Тітов А. Г.**, викладач театрального відділення Хмельницької дитячої школи мистецтв, спеціаліст вищої категорії, старший викладач, *координатор групи*;
Корнієнко Л. Г., викладач театральних дисциплін Школи сучасних театральних напрямів (м. Харків), спеціаліст першої категорії;
Микитенко О. А., викладач театральних дисциплін Муніципального закладу вищої освіти «Київська академія мистецтв», спеціаліст;
Носова В. О., завідувачка театральним відділенням Мистецької школи №2 Краматорської міської ради, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;
Риськіна С. М., завідувачка театральним відділенням Мистецької театральної школи м. Одеси, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Рецензенти: **Добрунова А. А.**, викладач циклової комісії «Сценічне мистецтво» Маріупольського фахового коледжу культури і мистецтв, режисер-постановник Донецького академічного обласного драматичного театру (м. Маріуполь);
Шевченко Г. О., викладач фахових дисциплін Чернівецького обласного фахового коледжу мистецтв ім. С. Воробкевича, спеціаліст вищої категорії, художній керівник Театру-студії «Дев'ятий замок» КБУ «Будинок естетики та дозвілля м. Чернівців».

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «**Основи сценічної мови**¹» (далі – типова навчальна програма) розроблена з урахуванням вимог до обсягу та результатів навчання, передбачених Типовими освітніми програмами середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з театрального мистецтва початкового професійного спрямування, клас драматичного театру (наказ Міністерства культури України від 23.07.2019 р. № 562), містить загальний нормативний зміст, обсяг та нормативні результати навчання учнів основам сценічного мовлення, а також окреслює рекомендовані підходи до планування й організації освітнього процесу в класі драматичного театру. Нормативний зміст навчання за типовою навчальною програмою базується на театральних виконавських традиціях і сучасних досягненнях національної, світової театральних шкіл та їх провідних представників (викладачів, майстрів художнього слова), літературній спадщині різних епох.

Типова навчальна програма може бути основою для розроблення викладачем робочої навчальної програми з навчальної дисципліни «**Основи сценічної мови**». У робочій навчальній програмі, розробленій на основі цієї типової навчальної програми, викладач деталізує, конкретизує та адаптує нормативний зміст дисципліни, передбачений типовою навчальною програмою, відповідно до місцевих умов і потреб учня/учениці, визначає організаційні форми проведення та види навчальних занять, комплекс художньо-педагогічних технологій та методів викладання, необхідне методичне забезпечення, форми та засоби контролю якості знань учнів з урахуванням індивідуального підходу. Також викладач може реалізувати власний алгоритм викладання шляхом перерозподілу нормативного змісту навчання та зміни послідовності викладення навчального матеріалу дисципліни за модулями, уточнення додаткових обсягів навчального матеріалу та результатів навчання понад визначені типовою навчальною програмою.

Мета вивчення дисципліни орієнтована на засвоєння учнями одного з головних елементів майстерності актора – словесної дії, а також інших елементів виконавського мистецтва, дотримання норм літературної вимови, удосконалення мовленнєвої культури, формування творчої особистості учня засобами театральної педагогіки, залучення до театрального мистецтва взагалі, мотивації подальшого навчання в закладах фахової передвищої мистецької освіти на спеціальності «Сценічне мистецтво» або на поглибленому підрівні початкової мистецької освіти в мистецькій школі.

¹ В назві типової навчальної програми використовується традиційний термін «сценічна мова», але необхідно зазначити, що в основі навчальної дисципліни не сама мова, а акт вживання людиною мови, тому далі в тексті використовується поняття «мовлення».

Освітній процес з навчальної дисципліни «**Основи сценічної мови**» здійснюється у формі навчальних занять, заходів поточного та підсумкового контролю. Основною формою занять є *індивідуальний урок*.

Навчання проводиться за *модулями*. Кожен модуль передбачає формування певної частини компетентностей, що стають основою для подальшого навчання та досягнення нормативних навчальних результатів після завершення опанування типової навчальної програми.

Опанування нормативного змісту навчання за типовою навчальною програмою розраховано на мінімальну нормативну кількість навчальних тижнів – 35 тижнів на рік (без урахування канікулярних періодів) та на мінімальний нормативний обсяг часу на опанування програми, що становить для 1 – 5 років навчання 35 год. на рік (*1 год. на тиждень*).

З метою реалізації індивідуального підходу до кожного/кожної учня/учениці та відповідно до принципів модульної системи навчання в робочій навчальній програмі *загальну кількість навчальних годин* на розсуд викладача рекомендовано також розподіляти на: поглиблення та вдосконалення набутих навичок та вмінь учнів або збільшення часу на вивчення окремих модулів у зв'язку з індивідуальною потребою учня/учениці; повторення/закріплення пройденого матеріалу; репетиції та підготовку до контрольних заходів та/або публічних виступів; планування та проведення інших форм роботи (відвідування культурно-мистецьких заходів, пов'язаних зі змістом мистецької освіти тощо); відпрацювання нормативного змісту навчання через непередбачувані обставини (карантин, хвороба учня/учениці тощо).

Навчальний репертуар з дисципліни формується викладачем самостійно з урахуванням індивідуальних здібностей та розвитку учнів.

Для моніторингу рівня навчальних досягнень учнів застосовуються форми **поточного та підсумкового контролю**.

Поточний контроль здійснюється: під час навчальних занять (поурочний контроль); за підсумками кожного модуля (модульний контроль). Поточний контроль може здійснюватися у формі контрольних уроків, переглядів, заліків, показів. Конкретні форми поточного (поурочного, модульного) контролю визначаються викладачем відповідно до робочої навчальної програми.

Підсумковий річний контроль здійснюється після завершення кожного року навчання у формі річного комплексного контрольного заходу, що включає результати навчання за всіма компонентами, передбаченими типовою освітньою програмою.

Наприкінці 5 року навчання проводиться **підсумковий контроль за результатами опанування типової навчальної програми у формі підсумкового публічного виступу (вистави)**. Відповідно до вимог типової освітньої програми у випусковій виставі учні оцінюються за такими освітніми компонентами: «Основи акторської майстерності», «Сценічна практика», «Основи сценічного руху», «Основи сценічної мови».

Оцінювання під час **підсумкового контролю** здійснюється за результатами опанування типової навчальної програми в повному обсязі та передбачає перевірку набутих фахових компетентностей за показниками, що відповідають нормативним результатам навчання, визначеним типовою навчальною програмою загалом. Програму **підсумкового контролю** слід komponувати згідно змісту навчальних модулів. Рекомендовано включати до програми твори української та зарубіжної літератури, як класичної, так і сучасної. До заходів поточного контролю рекомендовано включати покази з різних складових техніки мовлення: дихання, дикції, голосу та орфоєпії.

Оцінювання міри досягнення учнями результатів навчання середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти передбачає оцінювання шляхом виставлення балів (оцінок) у цифровому (числовому) виразі за поділом на 4 рівні: початковий (1 – 3 бали), середній (4 – 6 балів), достатній (7 – 9 балів), високий (10 – 12 балів). Метою оцінювання є визначення рівня навчальних досягнень учня/учениці в оволодінні змістом, визначеним цією типовою навчальною програмою на кожному з етапів навчання (*Додаток*).

Оцінювання має бути систематичним і послідовним, спрямованим на підтримку учнів в їхніх навчальних успіхах, розуміння ними власного прогресу навчання й формування бажання досягати навчальних результатів за типовою навчальною програмою; воно не передбачає порівняння з досягненнями інших учнів та не залежить від складності опанованого репертуару, темпу набуття компетентностей тощо.

НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ, ОБСЯГ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Перший рік навчання. Завдання: ознайомлення з основними поняттями сценічного мовлення; вивчення анатомії та фізіології мовленнєвого апарату; визначення та зміцнення природного центру звучання голосу; звільнення від м'язових затисків; оволодіння змішано-діафрагмовим типом дихання; виправлення індивідуальних дикційних особливостей; формування фонаційного дихання; оволодіння дикційною і орфоєпічною нормативністю мови на початковому рівні; оволодіння виконавською роботою над віршем та малою формою прозового жанру (оповідання).

Назва модуля	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 1. Техніка мовлення:		15	
<i>1.1. Сценічна мова як навчальний предмет</i>	Введення в предмет «Основи сценічної мови».	2	Знає і розуміє мету, завдання та значення навчальної дисципліни.

	<p>Техніка безпеки під час роботи над голосом під час нервової перенапруги, голосового перевантаження чи перенапруження, захворювання гортані, порушення діяльності голосових зв'язок та в мутаційний період. Гігієна голосу.</p>		<p>Дотримується техніки безпеки під час занять. Відповідально ставиться до гігієни голосу та дотримується правил його збереження.</p>
<p>1.2. Дихання</p>	<p>«Дихання в житті» і «дихання на сцені». Типи дихання: ключичне або верхнє; реберне або грудне; діафрагмове або черевне; змішано-діафрагмове або комбіноване.</p> <p>Фонаційне дихання.</p> <p>Правильність постави (положення тіла) під час дихання: вільне від зайвого напруження положення тіла, невимушена, природна і пластична постанова голови, плечей, спини.</p> <p>Опора дихання.</p> <p>Розігрівуючий масаж м'язів.</p> <p>Носове дихання.</p> <p>«Вдих» – «добір».</p>	<p>4</p>	<p>Знає і розуміє відмінність між «диханням в житті» і «диханням на сцені». Знає, розрізняє та вміє застосовувати типи дихання.</p> <p>Дотримується правил фонаційного дихання, керує ним.</p> <p>Дотримується правильної постави під час дихання.</p> <p>Дотримується правильної постави плечей, тулуба, підборіддя, збалансованої роботи діафрагми і черевного преса, контролює напруження м'язів.</p> <p>Володіє прийомами різних видів розігрівуючих масажів обличчя та тіла.</p> <p>Володіє навичками правильного носового дихання, надає йому перевагу.</p> <p>Демонструє після</p>

	<p>Типи видихів: фіксований видих та довгий видих.</p> <p>Статичні дихальні вправи в положенні стоячи, сидячи, лежачи.</p> <p>Динамічні дихальні вправи в русі та в процесі мовлення.</p> <p>Очищувальне дихання.</p> <p>Тренувальне дихання під час читання текстів.</p> <p>Вироблення комбінованого дихання і вміння керувати ним.</p>		<p>повільного довгого видиху швидкий нечутний добір повітря під час швидкого мовлення та перед початком довгої фрази.</p> <p>Знає типи видихів. Правильно спрямовує струмінь повітря під час фіксованого видиху без звуку та з поступовим підключенням звуку. Демонструє плавність і довжину під час довгого видиху.</p> <p>Вміє регулювати ритм дихання, демонструє правильне співвідношення вдиху і видиху під час активної роботи м'язів черевного пресу в статиці, динаміці та в процесі мовлення.</p> <p>Дотримується техніки виконання очищувального дихання для зняття втоми.</p> <p>Вміє розподіляти вдих і видих на окремі частини під час роботи над звукосполученнями, лічбі, невеликими текстами.</p> <p>Керує роботою м'язів дихального апарату, демонструє комбіноване дихання.</p>
<p>1.3. Голосоведення</p>	<p>Природні властивості мовного голосу: висота, сила, тембр, діапазон. Початкові навички фонації.</p>	<p>4</p>	<p>Знає і розуміє характерні особливості голосу. Володіє м'язовою свободою в дихальному процесі фонації, за умови відсутності напруги й фізичних затисків на початковому рівні.</p>

	<p>Зони резонування: грудна клітка, зуби, носова порожнина, гайморові пазухи, лоб, тім'я. Резонування голосу та голосові регістри. «Закритий» звук з сонорними М, Н, Л, Р.</p> <p>«Відкритий» звук. Народження звука.</p> <p>Діапазон голосу.</p> <p>Щелепні затиски.</p> <p>Вигуки в роботі над голосом. «Центр голосу».</p> <p>Гра в процесі голосового тренінгу.</p>		<p>Знає і називає зони резонування, користується резонуванням голосу та регістрами на початковому рівні. Демонструє попадання в зони резонування та уміння повторити знайдений звук.</p> <p>Розуміє органічну природу народження звука. Правильно визначає напрямок звуку – адресну точку, народжує його в собі і повільно випускає його зовні.</p> <p>Знає тональні можливості свого голосу і вміє ними користуватися.</p> <p>Володіє м'язовою активністю голосових зв'язок, м'язів, гортані, глотки, не допускає млявості звучання.</p> <p>Вірно використовує й демонструє прийоми вигуків у роботі над голосом, знаходить і закріплює «центр голосу».</p> <p>Правильно формує вільне звучання голосу в процесі гри на зразках простих, ритмічних віршованих текстів.</p>
<p>1.4. Дикція</p>	<p>Будова мовленнєвого апарату.</p> <p>Індивідуальні мовленнєві особливості та робота над ними.</p>	<p>5</p>	<p>Знає та називає елементи будови мовленнєвого апарату.</p> <p>Знає і розуміє свої мовленнєві особливості та застосовує різні способи і прийоми щодо їх</p>

	<p>Артикуляційна гімнастика для губ, язика, нижньої щелепи.</p> <p>Класифікація голосних звуків – І-Е-А-О-У-И. Класифікація йотованих звуків – Ї-Є-Я-Ю. Класифікація приголосних звуків, ділення на групи за місцем і способом їх творення: П, Б, В, Ф К, Г, Х С, З, Ц М, Н, Л, Р Ч, Ш, Ж, Щ</p> <p>Постановка язика і губ під час вимови звуків.</p> <p>Дикційні таблиці звукосполучень.</p> <p>Дикційні ігри на основі малих фольклорних віршованих форм та ігрового фольклору: скоромовки, чистомовки, лічилки, дражнили, потішки, колисанки, прислів'я та приказки. Тренування творчої природи учня, його уваги, уяви, фантазії, ставлення, оцінки засобами мовлення.</p> <p>Інтонаційні конструкції – діалоги (питання – відповідь).</p>		<p>усунення.</p> <p>Демонструє активність і рухливість мовленнєвого апарату під час виконання артикуляційної гімнастики.</p> <p>Правильно видобуває голосні, йотовані та приголосні звуки.</p> <p>Правильно вимовляє звуки з дотриманням відповідного положення язика і губ.</p> <p>Демонструє чіткість під час вимови звукосполучень з двох і трьох звуків та під час дикційних ігор.</p> <p>Перетворює голосову гру на художню діяльність, розвиває творчу природу, уяву, фантазію.</p> <p>Вміє вести діалог з конкретним завданням до партнера, виправдовує</p>
--	---	--	--

	Вимова в різних варіантах – з паузами, уривчасто, співуче, з плавним переходом від звуку до звуку.		наміри і завдання. Вміє вимовляти скоромовки у повільному, середньому, прискореному та швидкому темпах.
Модуль 2. Орфоенія	Відмінність усної та письмової мови. Вимова голосних звуків. Вимова приголосних звуків. Африкати. Вимова подовжених звуків. Вимова деяких груп приголосних, що зазнали асиміляційних змін та спрощень. Норми літературного наголосу, причини його порушення. Робота зі словником. Виправлення діалектів, акцентів, говірок, суржику. Орфоепічний аналіз слів у тексті.	4	Розуміє відмінність усної та письмової мов. Правильно вимовляє голосні та приголосні звуки, африкати та подовженні звуки згідно вимог і правил літературної вимови. Вміє визначити словесний наголос. Вміє користуватися словником та довідниками. Відрізняє норми літературної вимови від діалектної мови, знає та дотримується правил літературної вимови. Володіє основами звукового та складового аналізу слів у тексті згідно з правилами орфоепії.
Модуль 3. Робота над текстом		16	
3.1. Робота над віршованим текстом. Вірш від першої особи	Жанрова особливість поетичного твору. Думка автора, настрої героя і всього твору. Сюжету твору.	7	Знає і визначає жанрову особливість поезії. Визначає й розуміє думку автора, настрої героя і всього твору. Знає і розуміє послідовність подій у творі та розвиток сюжету.

	<p>Початковий ідейно-тематичний аналіз тексту.</p> <p>Виразне читання.</p>		<p>Знає, розуміє та визначає тему, ідею та конфлікт у тексті за допомогою викладача.</p> <p>Демонструє інтонаційні відтінки, поєднує думку з настроєм героя, логіку з мелодикою вірша.</p> <p>Передає настрій поетичного твору.</p> <p>Вміє подавати текст від першої особи.</p>
<p>3.2. Робота над прозовим твором. Оповідання від першої особи</p>	<p>Жанрова особливість прозового твору.</p> <p>Відмінність прозового і віршованого твору.</p> <p>Початковий ідейно-тематичний аналіз твору.</p> <p>Виразне читання. Особливості читання оповідання: розповідний тон прозового твору – образ оповідача.</p>	9	<p>Знає і визначає жанрову особливість прози.</p> <p>Визначає спільні особливості та розрізняє на прикладах відмінні риси прозового і віршованого твору.</p> <p>Знає, розуміє та визначає тему, ідею та конфлікт у творі на початковому рівні.</p> <p>Вміє передавати настрій героя та всього твору.</p> <p>Дотримується розповідного тону прозового твору від першої особи.</p>
Всього годин у навчальному році:			35

Завдання підсумкового контролю: виконує вірш та оповідання від першої особи.

Під час виконання програми **підсумкового річного контролю** учень/учениця:

демонструє комбіноване дихання;

володіє вільним звучанням голосу та чіткістю вимови слів;

володіє орфоепічними нормами вимови голосних та приголосних звуків;

вміє робити ідейно-тематичний аналіз твору за допомогою викладача;

вміє передавати настрій героя та всього твору під час виконання вірша та оповідання від першої особи.

Другий рік навчання. Завдання: подальше засвоєння змішано-діафрагмового типу дихання; *опрацювання* вправ на зняття затисків мовленнєвого апарату, вправ на дихання в статиці та русі; *розвиток* звучання голосу, розширення діапазону, уміння користуватися резонаторами та регістрами; *вироблення* сили, гучності, дзвінкості, польотності, зібраності звуку; *подальше засвоєння* вимови голосних, приголосних звуків, звукосполучень; *засвоєння* дикційної нормативності на матеріалах чистомовок, вірша і казки; *продовження* роботи над виправленням мовленнєвих особливостей; *практичне оволодіння* навичками логічного аналізу тексту; *освоєння* реєстру партитурних знаків та графічного зображення інтонаційного малюнку; *освоєння* основ віршування на початковому рівні; *оволодіння* навичками виконання вірша та казки.

Назва модуля	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 4. Техніка мовлення	<p>Фонаційний змішаний діафрагмовий тип дихання з поступовим додаванням фізичних рухів та використанням інвентарю: м'яча, палиці, скакалки тощо.</p> <p>Дихальна гімнастика за методикою О. М. Стрельникової.</p> <p>Сила і висота голосу.</p> <p>Діапазон голосу.</p> <p>Типи резонаторів: грудний і головний. Типи регістрів: грудний або нижній; головний або верхній; змішаний або середній.</p> <p>Вібраційний масаж.</p>	7	<p>Демонструє навички володіння комбінованим діафрагмово-реберним диханням.</p> <p>Вміє переключатися з одного типу дихання на інший.</p> <p>Знає систему вдихів і видихів дихальної гімнастики за методикою О. М. Стрельникової та самостійно її виконує.</p> <p>Демонструє рівень гучності та тональний рівень голосу під час звучання.</p> <p>Визначає та демонструє найвищий і найнижчий тон. Знає межі звучання свого голосу.</p> <p>Знає і називає типи резонаторів та регістрів. Відчуває і відтворює звуки в позиціях резонаторів. Демонструє збільшення сили і довжини звуку під час резонування.</p> <p>Самостійно виконує вібраційний масаж.</p>

	<p>Атака звука. Її різновиди: тверда, м'яка, придихова.</p> <p>Польотність голосу.</p> <p>Рухливість голосу.</p> <p>Тембр голосу.</p> <p>Мовний слух та його параметри: фонематичний, звуковий, динамічний, тембральний, темпоритмічний.</p> <p>Індивідуальні мовленнєві особливості. Подолання млявості звучання, малорухомості язика, губ, затисків нижньої щелепи.</p> <p>Дикційні таблиці ускладнених звукосполучень та слів.</p>	<p>Володіє резонуючим вібраційним відчуттям під час голосоутворення.</p> <p>Знає і називає різновиди атак звука. Розуміє і визначає момент утворення (початок) звука. Демонструє м'яку атаку звука.</p> <p>Вміє посилати голос на певну відстань і регулювати його гучність.</p> <p>Вміє легко змінювати свій голос, пристосовує його до умов виконання. Вміє відрізнити тембри голосу. Демонструє звукове забарвлення голосу.</p> <p>Знає і називає параметри мовного слуху. Вміє чути і оцінювати звуковий склад мови. Відчуває і розрізняє висоту мовного голосу, його тональність. Фіксує рівень сили голосу, легкості, спрямованості і звучності, вміє розрізнити малюнок мовного слуху, вміє визначати рухливість слів, складів, їх довжину, наголошеність.</p> <p>Демонструє чіткість і ясність під час вимови звуків, слів і фраз.</p> <p>Самостійно виконує артикуляційну гімнастику з використанням дикційних таблиць.</p>
--	---	--

<p>Модуль 5. Орфоенія</p>	<p>Вимова голосних та приголосних звуків, їх сполучень у тренувальних орфоепічних абетках з використанням творчих завдань та інвентарю: м'ячів, скакалок, гімнастичних палок.</p> <p>Асиміляція приголосних на морфемних швах під час мовлення: сш - [ш:]; шс - [с':]; чс - [ц'с']; шц - [с'ц']; чц - [ц':]; жч - [з'ц']; тц - [ц:]; тс - [ц]; тч - [ч:]; тьс(я) - [ц:]. Зміна вимови дзвінкого «г» на глухий «х», глухого «т'» на дзвінкий «д'», глухого «с'» на дзвінкий «з'» у деяких словах.</p> <p>Вимова звука «в» у кінці слова після голосного, у середині слова після голосного перед приголосним та на початку слова перед приголосним.</p> <p>Вимова «з» у прийменниках та префіксах: а) перед глухими, б) перед свистячими, в) перед шиплячими.</p> <p>Дисиміляція та спрощення у звукосполученнях під час вимови слів: нт-ськ - [н'с'к'] ст-ськ - [с'к'] нт-ст - [нст] ст-ц - [с'ц'] ст-ч - [шч] ст-д - [зд] ст-с - [с:]</p> <p>Вимова слів з апострофом.</p>	<p>4</p>	<p>Знає й дотримується правил вимови голосних і приголосних звуків та звукосполучень та чітко їх вимовляє в статистиці і в русі.</p> <p>Знає правила вимови при уподібненні одних звуків іншим за дзвінкістю або глухістю, за твердістю або м'якістю та подовженим звучанням і дотримується правильної вимови слів.</p> <p>Знає і правильно вимовляє звук «в» залежно від його місця знаходження в слові.</p> <p>Знає зміни вимови звука «з» перед глухими, свистячими та шиплячими звуками і дотримується правильного його вимовляння в словах.</p> <p>Знає і розуміє заміну в слові одного з двох однакових або близьких за вимовою звуків іншим, менш спорідненим – при дисиміляції або зменшення кількості звуків у групі приголосних внаслідок випадання деяких з них при спрощенні і дотримується правильної вимови.</p> <p>Знає і демонструє роздільність вимови губних приголосних б, п, в, м, ф,</p>
--------------------------------------	--	-----------------	--

	<p>Зміна вимови закінчень у дієсловах: із закінченням «-їться, -ється, -ються, -яться» на «-їця, -єця, -юця, -яця».</p> <p>Фонетична транскрипція окремих проявів розходжень між правильною українською вимовою і правописом.</p> <p>Словесний наголос. Наголос в іншомовних та особових назвах.</p>		<p>сонорного <i>p</i> та після дзвінкого <i>d</i> у префіксах перед <i>я, ю, є, ї</i>.</p> <p>Знає асимілятивні зміни в закінченнях дієслів і дотримується правильної вимови.</p> <p>Розуміє позначки фонетичної транскрипції.</p> <p>Знає особливості наголошуваності в словах, рухомість наголосу в мовленні, вивіряє його правильність в орфоепічних словниках та посібниках. Демонструє контроль за правильними літературними наголосами в художній мові. Вимовляє іншомовні слова згідно з правописом.</p>
<p>Модуль 6. <i>Логіка мови</i></p>	<p>Логіка мови як основний фундамент художнього читання.</p> <p>Мовні такти.</p> <p>Різновиди пауз: граматичні, логічні, психологічні, ритмічні, фізіологічні. Засоби їх визначення та призначення.</p> <p>Логічні наголоси. Наголошене слово. Логічна інтонація.</p>	<p>6</p>	<p>Знає і розуміє значення логіки мови в художньому читанні.</p> <p>Вміє визначати мовні такти – групу слів, тісно пов'язаних між собою однією думкою.</p> <p>Знає, називає та визначає різновиди пауз залежно від змісту, форми, завдань, намірів, емоційної виразності під час роботи над текстом.</p> <p>Розуміє і визначає логічні наголоси в мовних тактах. Вміє визначати слово, головне за думкою, яке єднає навколо себе ненаголошені слова мовного такту. Володіє ритмомелодичним інтонаційним забарвленням</p>

	<p>Розділові знаки.</p> <p>Пунктуаційні знаки та їх мелодика, інтонація.</p> <p>Логічна перспектива.</p> <p>Практичне оволодіння навичками логічного аналізу тексту.</p>		<p>мовлення.</p> <p>Знає призначення розділових знаків, їх емоційне навантаження.</p> <p>Знає пунктуаційні знаки і з допомогою викладача розставляє їх у тексті. Демонструє відповідну інтонацію, мелодику і ритм згідно кожного розділового знаку.</p> <p>Самостійно визначає логічну перспективу думки на прикладах простих текстів. Демонструє послідовний розвиток найголовнішого в думці за допомогою смислових акцентів.</p> <p>Вміє самостійно або за допомогою викладача робити логічний аналіз тексту.</p>
Модуль 7. Робота над текстом:		18	
7.1. Робота над віршованим твором. Дитяча класична поезія	<p>Рима та метрична структура – основа віршованої форми. Рима та її різновиди.</p> <p>Силабо-тонічна система віршування. Двоскладові розміри: ямб, хорей. Трискладові розміри: дактиль, амфібрахій, анапест.</p> <p>Стопа як одиниця ритму силабо-тонічної системи. Віршові паузи.</p> <p>Строфа, різна варіантність розташування рим.</p> <p>«Схожі хвости» – ігри в</p>	8	<p>Розуміє метричну структуру віршованої форми. Знає системи рим та їх різновиди.</p> <p>Знає ознаки силабо-тонічної системи. Визначає і розрізняє розмір та ритмічність вірша.</p> <p>Вміє визначати стопи, діяти в ритмічних розмірах вірша, дотримуватися довжини віршованих пауз.</p> <p>Знає види строфічної побудови та варіантність розташування.</p> <p>Вміє підбирати рими до</p>

	<p>рими.</p> <p>Ідейно-тематичний аналіз твору: тема, ідея, конфлікт, зміст, фабула. Логічний та орфоепічний аналіз вірша.</p> <p>Виразне читання.</p> <p>Віршова інтонація – засіб поетичної виразності.</p>		<p>заданих слів.</p> <p>Здійснює ідейно-тематичний, логічний та орфоепічний аналізи твору самостійно або за допомогою викладача.</p> <p>Виконує вірш, дотримуючись орфоепічних та логічних правил мовлення. Володіє засобами художньої виразності, інтонаційною мелодикою під час виконання художнього твору.</p> <p>Доносить думку автора та своє ставлення до твору.</p>
<p>7.2. Робота над прозовим твором. Народна або літературна казка (за вибором викладача)</p>	<p>Казка як фольклорний епічний жанр усної народної творчості.</p> <p>Види і жанри казок: фантастичні, соціально-побутові, про тварин та інші. Народна і авторська казка.</p> <p>Стильові ознаки казки: поетична вигадка (фантастичність); перебільшення; одухотворення предметів неживої природи, явищ природи; умовність просторового і часового існування.</p> <p>Композиція і її структурні елементи: зав'язка, кульмінація, розв'язка, висхідна подія, центральна подія, головна подія, сюжетна лінія.</p> <p>Композиційна побудова казки: зачин, повтори,</p>	10	<p>Знає ознаки казки як окремого виду фольклорного жанру.</p> <p>Знає та називає види і жанри казок, розуміє відмінність між народною та літературною казкою за методом їх втілення.</p> <p>Знає та точно відтворює під час художнього читання стильові ознаки та характерні особливості казки.</p> <p>Знає, називає і визначає структурні елементи композиційної побудови твору.</p> <p>Розуміє ознаки жанру та своєрідність стилістично-</p>

	<p>закінчення, мораль.</p> <p>Ідейно-тематичний, логічний та орфоепічний аналізи твору.</p> <p>Виразне читання твору.</p> <p>Логічна, художня та емоційна перспектива в казці.</p> <p>Характерність мови та мовлення персонажів, оповідача.</p> <p>Образ казкаря-оповідача.</p> <p>Виховне значення казки.</p>	<p>композиційної побудови казки.</p> <p>Здійснює ідейно-тематичний, логічний та орфоепічний аналізи твору самостійно або за допомогою викладача.</p> <p>Виразно виконує твір. Дотримується логічної, художньої та емоційної перспективи.</p> <p>Точно відтворює характерність мови та мовлення кожного з персонажів казки та оповідача.</p> <p>Створює мовну та мовленнєву характеристику казкового персонажу, передає його почуття, внутрішній стан.</p> <p>Вміє створювати настрій казкаря-оповідача, наділяє його характером, емоціями та певними манерами.</p> <p>Розуміє сенс казкових образів, демонструє своє співпереживання та симпатію до позитивних героїв, їх мотивів і вчинків.</p>
Всього годин у навчальному році:	35	

Завдання підсумкового контролю: виконує вірш з дитячої класичної поезії та казку.

Під час виконання програми **підсумкового річного контролю** учень/учениця:

демонструє чіткість, ясність, рівень голосності та тональний рівень голосу під час звучання;

володіє резонуючим вібраційним відчуттям під час голосоутворення;

демонструє засвоєння дикційної нормативності;

дотримується правил логіки мови;

демонструє яскравість інтонаційного малюнку та володіє засобами образно-емоційної виразності.

Третій рік навчання. Завдання: *подальше засвоєння змішано-діафрагмового типу дихання в статиці та в русі; удосконалення дикційної нормативності на тренувальних текстах; розвиток звучання голосу, розширення діапазону, уміння користуватися резонаторами та регістрами; удосконалення якостей голосу; засвоєння основ словесної дії як закону живого мовлення; оволодіння виконавською роботою над легендою (або притчею) та байкою.*

Назва модуля	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 8. Техніка мовлення	<p>Ускладнений мовно-голосовий тренінг з усіх складових техніки мовлення.</p> <p>Фізичні властивості голосу: діапазон, сила, гнучкість, витривалість, рухливість та польотність. Звучання голосу в русі.</p> <p>Резонатори і регістри.</p> <p>Гекзаметр. Пониження та підвищення тону звучання. Повільні та швидкі темпи звучання.</p> <p>Скоромовки та чистомовки підвищеної складності.</p> <p>Нововведення української</p>	5	<p>Вміє самостійно здійснювати мовно-голосовий тренінг. Володіє змішано-діафрагмовим типом дихання в різних положеннях тіла та в русі, використовує його переваги в процесі мовлення.</p> <p>Вміє керувати м'язами дихального апарату. Демонструє зібраність, дзвінкість, гнучкість, витривалість, силу та рухливість голосу в статиці та в русі.</p> <p>Вміє правильно користуватися резонаторами та регістрами, у разі потреби вільно переходити з одного регістру на інший.</p> <p>Виконує читання від пониженого до підвищеного тону звучання (і навпаки), з повільного до швидкого темпу (і навпаки) на зразках гекзаметру.</p> <p>Демонструє легкість і чіткість звучання слів у різних темпах мовлення.</p> <p>Демонструє контроль за збереженням орфоепічних</p>

	орфоепії: варіативність наголосів і вимови деяких слів.		норм вимови на матеріалах текстів.
Модуль 9. Словесна дія	<p>К. С. Станіславський і його вчення про словесну дію.</p> <p>Елементи словесної дії: бачення, ставлення, надзавдання, підтекст, спілкування, темпоритм.</p> <p>Взаємозв'язок техніки мовлення та словесної дії.</p> <p>Внутрішня і зовнішня техніка словесної дії.</p> <p>Слово – «збудник образів».</p> <p>Творче бачення. Авторський текст – основа творчого бачення. Кінострічка бачень. Творча уява та фантазія.</p> <p>Оцінка і творче ставлення.</p> <p>Текст і підтекст. Ілюстрований підтекст – основа словесної дії.</p>	7	<p>Розуміє поняття «словесна дія» та її значення в художньому читанні.</p> <p>Знає і називає елементи словесної дії та використовує їх в процесі художнього читання.</p> <p>Вміє поєднувати текст з думкою, розуміє мету виконання твору.</p> <p>Володіє внутрішньою й зовнішньою техніками словесної дії. Вміє осмислено працювати над текстом, наповнює його емоційним забарвленням.</p> <p>Вміє словом створювати зорові образи, відповідний настрій. Наповнює слово виразною силою образу, не вимовляє його механічно.</p> <p>Наділяє власне бачення смисловим і емоційним змістом. Демонструє безперервну лінію уявлень, відтворює картини, змальовані у творі і передає їх слухачам.</p> <p>Вміє надавати оцінку та передавати власне ставлення до персонажів та подій у творі.</p> <p>Розкриває внутрішній, прихований зміст тексту (думки, почуття, бачення, настрої, бажання), відображає його в підтексті, змушує його діяти. Вміє знаходити потрібну</p>

	<p>Основна думка твору. Логічна перспектива.</p> <p>Темпоритм. Пряма і зворотна залежність темпу від ритму. Зміна темпоритму зі зміною запропонованих обставин сюжету.</p> <p>Спілкування, взаємодія з глядачем.</p> <p>Словесна дія – основа художнього читання.</p>		<p>інтонацію під час відображення основних складових підтексту.</p> <p>Володіє технікою передавання логічної перспективи під час виконання художнього твору.</p> <p>Розуміє поняття темпоритму та демонструє його зміну залежно від емоційної напруженості в тексті.</p> <p>Вміє передавати свої бачення, ставлення; викликає у глядачів зворотну реакцію; «заражає» глядача своїми думками, почуттями. Демонструє навички органічного народження слова. Впливає на слухача своїми уявленнями, переживаннями, донесенням думки, діє словом.</p>
Модуль 10. Робота над текстом:		23	
10.1. Робота над прозовим твором. Легенда або притча (за вибором викладача)	<p>Легенда Легенда як різновид казкового прозового фольклору. Характерні особливості легенди: міф, як головний компонент легенди; казковість і фантастичність.</p> <p>Жанри легенд: міфологічні, історичні та соціально-побутові.</p> <p>Оповідальний характер легенди. Переказ – як засіб передачі тексту легенди, розкриття авторського та особистого ставлення до героїв.</p>	12	<p>Знає та називає характерні особливості легенди, розуміє специфіку жанру. Відрізняє її від інших видів фольклору.</p> <p>Знає та розрізняє жанри легенд.</p> <p>Володіє розповідним стилем виконання твору. Передає авторську думку та власну оцінку подій під час переказу, відтворює характерну особливість кожного героя.</p>

	<p>Ідейно-тематичний, логічний та орфоепічний аналізи твору.</p> <p>Виразне читання. Особливості інтонування легенди.</p> <p style="text-align: center;">Притча</p> <p>Притча як коротке повчальне оповідання в алегоричній формі. Народні та авторські притчі.</p> <p>Притчі за змістом та ідейним спрямуванням: релігійні, світські, філософські, фольклорні, моральні.</p> <p>Структура притчі: зачин, основна частина, кінцівка.</p> <p>Специфіка поезики притчі: виключення описовості; позбавлення зовнішніх прикмет; відсутність розкриття характерів, індивідуальних рис.</p> <p>Спосіб донесення думки притчі: алегорія, іносказання, порівняння, символ. Стислість і влучність викладу притчі.</p> <p>Підтекст – важливий</p>	<p>Здійснює ідейно-тематичний, логічний та орфоепічний аналізи твору самостійно або за допомогою викладача.</p> <p>Розуміє зміст та ідейне спрямування легенди. Доносить головну думку твору, зображену реальність у казковій манері розповіді, наповнює її фантазією та вигадкою. Демонструє своє ставлення до героїв, подій, виражає власне почуття, настрої зображуваного у творі.</p> <p>Знає та називає характерні особливості притчі, розуміє специфіку жанру.</p> <p>Визначає тип та особливості притчі за змістом та ідейним спрямуванням.</p> <p>Розуміє і визначає структуру притчі.</p> <p>Знає і визначає на прикладах особливості специфіки поезики притчі.</p> <p>Вміє подавати основну думку шляхом іносказання, прихований і таємний зміст притчі. Відтворює реальний образ не в прямій, а в образно-алегоричній площині. Спонукає уяву слухача зіставляти ці дві площини.</p> <p>Розкриває внутрішній</p>
--	--	--

	<p>елемент притчі.</p> <p>Ідейно-тематичний, логічний та орфоепічний аналізи твору.</p> <p>Виразне читання. Притча – твір з моральною постановою. Повчальний характер притчі.</p>		<p>прихований зміст тексту.</p> <p>Здійснює ідейно-тематичний, логічний та орфоепічний аналізи твору самостійно або за допомогою викладача.</p> <p>Спонукає словом до роздумів, націлює на осмислення духовних цінностей. Демонструє динамізм і напругу оповіді притчі, своє ставлення до вчинків героїв. Розуміє основні принципи моралі, доносить головну думку твору.</p>
<p>10.2. Робота над віршованим твором. Робота над байкою</p>	<p>Байка як ліро-епічний жанр літератури комічно-сатиричного характеру. Спорідненість жанру байки з легендою та притчею.</p> <p>Ритмомелодійна будова вільного вірша.</p> <p>Засоби донесення думки автора у байці: – засіб алегорії, інакомовності; – засіб неспівпадіння між уявним і реальним; – засіб перебільшення і зменшення; – засіб розкриття контрасту; – засіб натяку; – засіб несподіванки.</p> <p>Ідейно-тематичний, логічний та орфоепічний аналізи твору.</p> <p>Розмовно-побутовий стиль мовлення. Ігровий та розповідний характер втілення байки.</p>	<p>11</p>	<p>Знає жанрові особливості байки та її відмінність від інших гумористично-сатиричних творів.</p> <p>Знає і розуміє специфіку ритмомелодійної будови вільного вірша та відтворює її під час сценічного виконання. Розуміє тонкощі кожного засобу донесення думки і використовує їх для розкриття конфлікту у творі, яскравої характерності, палітри комедійного.</p> <p>Здійснює ідейно-тематичний, логічний та орфоепічний аналізи твору самостійно або за допомогою викладача.</p> <p>Володіє розмовно-побутовим стилем мовлення, невимушеним спілкуванням в ігровій формі. Збагачує голос тембральним забарвленням.</p>

	Виразне читання. Образ байкаря, характери персонажів. Мораль байки – зосередження головної думки. Актуальність байки.		Втілює образ байкаря та характери персонажів. Доносить головну думку та мораль байки, не нав'язує мораль глядачам, а тільки наголошує на ній. Наповнює авторський текст власними почуттями, уявленнями, ставленням. Володіє навичками безпосереднього спілкування зі слухачами, використовує елементи театралізації. Розуміє та доносить актуальність байки.
Всього годин у навчальному році:		35	

Завдання підсумкового контролю: виконує легенду або притчу (за вибором) та байку.

Під час виконання програми **підсумкового річного контролю** учень/учениця:

демонструє зібраність, дзвінкість, гнучкість, витривалість та рухливість голосу;

демонструє легкість і чіткість звучання слів у різних темпах мовлення;

дотримується правил української літературної вимови;

володіє основами словесної дії та усіх її складових;

дотримується жанрових особливостей фольклорних та гумористично-сатиричних творів;

володіє навичками органічного народження слова під час виконання художніх творів, доносить думку автора;

демонструє навички спілкування з аудиторією та емоційний вплив на глядача.

Четвертий рік навчання. Завдання: продовження роботи над розвитком дихання, голосу, дикції та поглибленим засвоєнням правил української орфоепії; *засвоєння* позамовних та емоційно-образних засобів виразності; *опанування* жанрово-стильових особливостей прозового твору описового характеру, ліро-епічної балади або уривку з поеми та виконавською роботою над ними.

Назва модуля	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 11. <i>Техніка мовлення</i>	Ускладнені комплексні мовно-голосові тренінги з усіх складових техніки мовлення.	5	Виконує самостійно мовно-голосові тренінги з усіх складових техніки мовлення.

	<p>Скоромовки та чистомовки підвищеної складності.</p> <p>Гекзаметр у практичній роботі над вихованням голосу при зміні його сили, висоти та темпоритму мовлення.</p> <p>Вимова і наголос слів іншомовного походження.</p>		<p>Виконує скоромовки й чистомовки підвищеної складності в різній манері виконання та залежно від поставленої задачі.</p> <p>Демонструє силу і висоту голосу, та змінює тональність звучання в різних темпоритах мовлення.</p> <p>Знає орфоепічні особливості слів іншомовного походження. Вимовляє іншомовні слова згідно з правописом.</p>
<p>Модуль 12. <i>Позамовні засоби виразності у мовному спілкуванні</i></p>	<p>Позамовні засоби виразності: міміка, жести, постава, поза.</p> <p>Групи жестів за характером: механічні, описові, вказівні, психологічні; їх призначення.</p> <p>Внутрішнє бачення жесту.</p> <p>Доречність, виразність та переконливість жестів.</p> <p>Міміка. Відповідність міміки емоційному настрою та ставленню до подій у творі.</p> <p>Постава і поза як статурна виразність тіла виконавця-читця.</p> <p>Поєднання слова, жесту, міміки, постави і пози.</p>	<p>5</p>	<p>Знає та називає позамовні засоби виразності.</p> <p>Знає групи жестів за характером та розуміє призначення жестів у мовленні.</p> <p>Користується жестом як допоміжним засобом висловлення думки. Демонструє доречність, виразність та переконливість жестів, не зловживає ними.</p> <p>Вміє передавати мімікою емоції, настрої та ставлення залежно від подій у творі.</p> <p>Демонструє стриманість, невимушеність і природність постави і пози під час виконання твору.</p> <p>Органічно поєднує та використовує позамовні засоби виразності під час виконання твору.</p>
<p>Модуль 13. <i>Робота над текстом:</i></p>		<p>25</p>	

<p>13.1. Робота над прозовим твором. Описова проза</p>	<p>Описова проза як художній опис природи, явища, процесу, події, людини тощо.</p> <p>Стилістичні особливості описової прози: детальний опис в оповідній формі. Статичний та динамічний описи.</p> <p>Авторський стиль.</p> <p>Ідейно-тематичний, логічний та орфоепічний аналізи твору.</p> <p>Поділ тексту на смислові епізоди. Їх визначення та надання їм образної назви.</p> <p>Виразне читання. Внутрішнє бачення та створення атмосфери.</p> <p>Спілкування з аудиторією, малювання словом.</p>	<p>13</p>	<p>Знає ознаки описової прози.</p> <p>Знає особливості стилістики описового прозового твору та відмінність статичного і динамічного опису.</p> <p>Розуміє та дотримується індивідуальних стилістичних прийомів автора.</p> <p>Самостійно здійснює ідейно-тематичний, логічний та орфоепічний аналізи твору.</p> <p>Розподіляє текст на смислові епізоди та надає їм образні назви.</p> <p>Володіє технікою внутрішнього бачення та створює відповідну атмосферу.</p> <p>Володіє навичками спілкування з аудиторією, оживлює уривок власними баченнями, малює словом.</p>
<p>13.2. Робота над віршованим твором. Балада або уривок з поеми <i>(за вибором викладача)</i></p>	<p>Балада</p> <p>Балада як ліро-епічний твір фантастичного, історико-героїчного або соціально-побутового характеру.</p> <p>Художні особливості балади: романтична піднесеність, метафоризм перетворення, гостросюжетність, швидкий і напружений розвиток дії, ліризм і драматизм сюжету, рефрени, анафори, антитези.</p> <p>Спільність та відмінність народної та літературної балад.</p>	<p>12</p>	<p>Розуміє жанрові особливості балади та визначає тематику балад.</p> <p>Знає та називає художні особливості балади.</p> <p>Знає і називає спільні риси балад та розрізняє на прикладах їх відмінність.</p>

	<p>Ідейно-тематичний, логічний та орфоепічний аналізи твору.</p> <p>Виразне читання. Головна думка твору і ставлення до подій. Піднесений стиль виконання. Народна мораль та загальнолюдські проблеми в баладі.</p> <p style="text-align: center;">Уривок з поеми</p> <p>Поема як великий віршований твір ліро-епічного характеру. Спорідненість поеми з епосом та міфологією.</p> <p>Жанрові різновиди поем: епічні, ліричні, драматичні, героїчні, сатиричні, бурлескні.</p> <p>Характерні особливості поеми: авторські переживання; ліричні відступи; ліричний герой; піднесена мова; музикальність.</p> <p>Ідейно-тематичний, логічний та орфоепічний аналізи твору.</p> <p>Виразне читання. Комбінований метод подачі тексту в поемі: розповідний, наспівний, моторний, ораторський. Образність думки. Авторський задум. Піднесений стиль виконання.</p>	<p>Самостійно здійснює ідейно-тематичний, логічний та орфоепічний аналізи твору.</p> <p>Доносить головну думку й передає виражальними засобами своє ставлення до подій у творі. Дотримується піднесеного стилю виконання. Доносить до слухача мораль та проблематику твору.</p> <p>Знає жанрові ознаки поеми, відрізняє її від інших творів ліро-епічного характеру. Розуміє спорідненість поеми з епосом та міфологією.</p> <p>Знає, називає та розрізняє жанрові різновиди поем.</p> <p>Знає та визначає характерні особливості поеми.</p> <p>Самостійно виконує ідейно-тематичний, логічний та орфоепічний аналізи твору.</p> <p>Володіє різними методами подачі тексту в поемі залежно від дії, обставин та характеру. Доносить авторський задум. Передає образність думки. Розподіляє та контролює свій психологічний стан протягом виступу. Дотримується піднесеного стилю виконання.</p>
Всього годин у навчальному році:	35	

Завдання підсумкового контролю: виконує описову прозу, баладу або уривок з поеми (за вибором).

Під час виконання програми **підсумкового річного контролю** учень/учениця:

володіє емоційно-образними та позамовними засобами виразності під час виконання твору з дотриманням орфоепії та логіки мовлення;

дотримується жанрових особливостей прозового твору описового характеру та ліро-епічних творів;

вміє створювати художній образ, розподіляти та контролювати свій психологічний стан протягом виступу;

володіє особистим стилем сценічного мовлення і художнім смаком.

П'ятий рік навчання. Завдання: *продовження* роботи над удосконаленням техніки і культури мовлення; *дотримання* законів і правил логіки мови; *оволодіння* стилем, жанром та манерою виконання інтимної лірики, оповідання, монологу; *оволодіння* технікою словесної дії; *поєднання* виразного читання з елементами акторської майстерності.

Назва модуля	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 14. <i>Техніка мовлення</i>	Ускладнений комплекс мовно-голосових тренінгів – закріплення навичок техніки мовлення, набутих у попередніх класах. Тренінгові етюди на спілкування з «в'язанкою» ускладнених скоромовок, поєднаних сюжетом. Культура сценічного слова.	5	Самостійно виконує ускладнений мовно-голосовий тренінг. Демонструє навички з усіх складових техніки мовлення. Демонструє виразність та чистоту дикції під час виконання дійових завдань на спілкування з партнером. Володіє елементами виконавського мистецтва, дотримується норм літературної вимови, дикційної та орфоепічної нормативності.
Модуль 15. <i>Робота над текстом:</i>		30	
15.1. <i>Робота над прозовим твором. Оповідання</i>	Оповідання як невеликий за обсягом прозовий твір. Характерні особливості оповідання: єдина конфліктна лінія,	10	Знає ознаки оповідання та відмінність його від інших видів прози. Знає і називає характерні особливості оповідання.

<p><i>гостро-сюжетного характеру</i></p>	<p>реалістичність подій, мала кількість персонажів.</p> <p>Ідейно-тематичний логічний та орфоепічний аналізи твору.</p> <p>Головна думка автора і головна проблема у творі.</p> <p>Конфлікт як зіткнення поглядів, характерів, інтересів.</p> <p>Поділ тексту на епізоди, мета кожного епізоду.</p> <p>Виразне читання. Образ оповідача. Мовна та мовленнєва характерність. Підтекст. Темпоритмічний малюнок. Атмосфера. Емоційна виразність.</p>		<p>Самостійно здійснює ідейно-тематичний, логічний та орфоепічний аналізи твору.</p> <p>Вміє визначити головну думку автора і головну проблему у творі.</p> <p>Розуміє «конфлікт» як поняття та виявляє його у творі.</p> <p>Самостійно поділяє текст на епізоди, визначає мету кожного.</p> <p>Втілює образ оповідача. Створює мовну та мовленнєву характерність, атмосферу, темпоритмічний малюнок твору, визначає підтекст. Поєднує думки і проблематику твору із власними почуттями, уявленнями, ставленнями, емоційно передає напруженість і гостроту сюжету. Тримає увагу слухачів, зацікавлює їх розповіддю, уміло налагоджує зв'язок з аудиторією – діє словом.</p>
<p>15.2. Робота над монологом</p>	<p>Монолог – роздуми персонажа: розмова з самим собою або з глядачем.</p> <p>Види монологів: звернений і незвернений.</p> <p>Жанри монологів: драматичний, трагічний, комічний.</p> <p>Ідейно-тематичний, логічний та орфоепічний аналізи твору.</p> <p>Конфлікт у монологі:</p>	<p>12</p>	<p>Знає ознаки монологу, розуміє його відмінність від діалогу.</p> <p>Розрізняє види монологів.</p> <p>Знає жанри монологів та розуміє їх відмінність за сценічним втіленням.</p> <p>Самостійно здійснює ідейно-тематичний, логічний та орфоепічний аналізи твору.</p> <p>Розкриває і усвідомлює</p>

	<p>зіткнення поглядів, характерів, інтересів, загострення суперечностей, протистоянь, боротьби тощо.</p> <p>Відношення героя до подій, фактів, інших персонажів, обставин.</p> <p>Виразне читання. Підтекст – внутрішній прихований смисл монологу.</p> <p>Смислові акценти. Емоційне звучання монологу. Розподіл своїх почуттів, внутрішніх сил, темпераменту з використанням позамовних засобів виразності.</p> <p>Театралізація монологу. Атмосфера.</p> <p>Актуальність монологу.</p>		<p>суть і предмет конфлікту.</p> <p>Визначає і відтворює своє ставлення до характеру та поведінки героя. Оцінює позицію героя, його вчинки, поведінку, ставлення до людей, подій тощо.</p> <p>Розкриває приховані та невисловлені думки, настрої, бажання, мрії, образні бачення.</p> <p>Вміє розставляти акценти, які розкривають концепцію монологу. Розкриває складність душевної боротьби героя, міру його світогляду, ставлення до інших дійових осіб. Насичує мову глибоким психологічним змістом, виражає внутрішнє переживання героя, відтворює його характер, характерність та мовну характеристику з використанням позамовних засобів виразності.</p> <p>Створює потрібну атмосферу та відчуває динаміку внутрішнього ритму. Поєднує художнє слово з елементами акторської гри.</p> <p>Вміє вести відверту розмову з глядачем, доносить актуальність монологу.</p>
<p>15.3. <i>Інтимна лірика</i></p>	<p>Інтимна лірика як жанр поезії.</p> <p>Характерні особливості: музичність, високий рівень емоційності, велика кількість художніх засобів (метафори,</p>	<p>8</p>	<p>Знає ознаки ліричного вірша, відрізняє його від інших видів поезії.</p> <p>Знає характерні особливості інтимної лірики та передає їх під час сценічного виконання.</p>

	<p>епітети, порівняння тощо), душевні почуття та переживання.</p> <p>Ідейно-тематичний, логічний та орфоепічний аналізи твору.</p> <p>Авторська думка твору. Творче бачення і власне ставлення до думки автора.</p> <p>Ліричний герой. Настрій, бачення і відчуття внутрішнього світу героя. Створення кінострічки бачень.</p> <p>Виразне читання. Стиль і мовна естетика. Особливі засоби спілкування: роздуми, переживання, звертання тощо. Інтонація душевних почуттів та переживань. Взаємодія між читцем і слухачем. Атмосфера.</p>		<p>Самостійно здійснює ідейно-тематичний, логічний та орфоепічний аналізи твору.</p> <p>Розуміє і доносить до слухача задум автора, передає внутрішній настрій, пробуджує в уяві певні образи, розбуджує емоційний і психологічний відгук. Виражає своє ставлення до твору.</p> <p>Створює образ ліричного героя як художнє узагальнення і засіб вираження думок і почуттів автора. Створює кінострічку бачень героя, передає зміну його настрою.</p> <p>Дотримується стилю і мовної естетики твору. Розкриває та доносить до слухача глибину людських почуттів. Володіє живим словом, особливими засобами спілкування. Використовує багатогранні відтінки інтонації. Створює необхідну атмосферу.</p>
			35
Всього годин у навчальному році:		35	

Завдання підсумкового контролю: виконує оповідання гостросюжетного характеру, монолог з п'єси та вірш (інтимна лірика).

Під час виконання програми **підсумкового річного контролю** учень/учениця:

- володіє чіткою дикцією та відповідною інтонацією;
- демонструє зібраність, дзвінкість, гнучкість звука, витривалість і рухливість голосу та тембральне забарвлення;
- виконує твори з дотриманням правил техніки і логіки мови;
- демонструє виразність, яскравість, глибину, жвавість і щирість переживання під час виконання оповідання, монологу, інтимної лірики;
- володіє позамовними засобами виразності;

демонструє культуру публічного виступу;
вміє поєднувати елементи акторської майстерності і художньої розповіді.

На кінець п'ятого року навчання учень/учениця: володіє теоретичними знаннями і практичними навичками основ словесної дії, необхідної для подальшого здобуття мистецької освіти професійного спрямування в системі фахової передвищої освіти або на поглибленому підрівні початкової мистецької освіти, а також для творчої самореалізації в повсякденному житті та участі в аматорських театральних колективах.

СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абрамян В. Ц. Театральна педагогіка. Київ : Лібра, 1996. 224 с.
2. Антологія сучасної новелістики та лірики України 2010 / упоряд. О. Апальков. Канів : «Склянка часу», 2010. 392 с.
3. Антологія української драматургії. Київ : Мистецтво, 2004. 398 с.
4. Антологія української поезії ХХ ст. : від Тичини до Жадана / упоряд. І. Малкович. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2020, 2016 с.
5. Баженов Н. М., Черкашин Р. А. Выразительное чтение. Харьков : Изд-во Харьковского ордена трудового Красного знамени гос. ун-та им. А. М. Горького, 1960. 224 с.
6. Болба В. М. Логопедична скринька : матеріали для формування правильної вимови звуків [л] – [л'], [р] – [р'], [ш], [ж], [ч] Тернопіль : Мандрівець, 2015. 144 с.
7. Бруссер А. М. Сценическая речь. Методические рекомендации и практические задания для начинающих педагогов театральных вузов. Москва : ВЦХТ («Я вхожу в мир искусств»), 2008. 112 с.
8. Буяльський Б. А. Поезія усного слова : посібник з виразного читання. Київ : Видавництво «Радянська школа», 1969. 259 с.
9. Васильев Ю. А. Сценическая речь : ощущение – движение – звучание. Вариации для тренинга : Санкт-Петербург : СПбГАТИ, 2012. 342 с.
10. Гладишева А. О. Сценічна мова. Дикційна та орфоепічна нормативність. Навчальний посібник. Київ : ООО «Червона Рута – Турс», 2007. 208 с.
11. Гладишева А. О. Сценічна мова. Монологи. Композиції. Моноп'єси. Навчальний посібник-хрестоматія. Біла Церква : ПАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2013. 368 с.
12. Гладишева А. О. Сценічна мова. Основні поняття та їх тлумачення : навч. посіб. Київ : КДІТМ, 2003. 92 с.
13. Дивовид : Антологія української поезії ХХ століття / упоряд. І. Лучука. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2007. 784 с.
14. Дивосвіт «Веселки» : Антол. л-ри для дітей та юнацтва : В 3 т. / упоряд. Чайковський Б. Й. та ін. Київ : Веселка, 2005. Т. 1: 703 с., Т. 2: 724 с., Т. 3: 752 с.

15. Запорожец Т. И. Логика сценической речи : учеб. пособие для театр. и культ.-просвет. учеб. заведений. Москва : «Просвещение», 1974. 129 с.
16. Зелене око. 1001 вірш : Антологія української поезії для дітей / упоряд., передм. І. Лучука. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. 656 с.
17. Золота книга казок : Укр. нар. казки : для ст. шк. віку / упоряд., передм. та приміт. Л. Ф. Дунаєвської; іл. І. А. Вишинського; худож. оформл. В. П. Вересюка. Київ : Веселка, 1990. 431 с.
18. Ігнатюк М. М., Сулятицький М. І. Свічадо Зореслова : посібник-хрестоматія зі сценічної мови для студ. вищ. навч. закладів к-ри і м-в. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 532 с.
19. Капська А. Й. Виразне читання. Практичні і лабораторні заняття : навч. посіб. Київ : Вища шк., 1990. 175 с.
20. Карасьов М. М. Мистецтво художнього читання. Київ : «Мистецтво», 1965. 148 с.
21. Климова К. Я. Основи культури і техніки мовлення : навч. посібник. Київ : Ліра – К, 2007. 240 с.
22. Книга життя. Поетична антологія в укладенні Б. Щавурського. Тернопіль : Богдан, 2010. 344 с.
23. Книга любові. Поетична антологія в укладенні Б. Щавурського. Тернопіль : Богдан, 2010. 376 с.
24. Кобзар Т. В. Сценічна мова. Техніка мовлення : навч. посібник. Черкаси : видавництво Ю. Чабаненко, 2013. 404 с.
25. Ласкавая Е., Радциг М. Практикум по художественному чтению. Москва : ВЦХТ («Я вхожу в мир искусств»), 2009. 112 с.
26. Ластівки : Казки, оповідання, скоромовки / уклад. Г. Ю. Рогінська. Харків : Вид-во «Ранок», 2011. 320 с.
27. Літургія кохання : Антологія української любовної лірики кінця ХІХ – початку ХХІ століття / упоряд. І. Лучука. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. 728 с.
28. Лопатіна О. О., Скребцова М. В. Притчі для дітей і дорослих. Школа, сім'я, дружба, праця. 100 притч про головне. Харків : ВГ «Основа», 2013. 207 с.
29. Мовчун А. І., Варавкіна З. Д. Рідне слово. Українська дитяча література. Книга перша. Київ : Арій, 2007. 656 с.
30. Мовчун А. І., Варавкіна З. Д. Рідне слово. Українська дитяча література. Книга друга. Київ : Арій, 2007. 656 с.
31. Мозаїка світової літератури: книга для читання / упор. О. В. Низковська, Т. Т. Носачова, І. Ю. Резніченко. Тернопіль : Мандрівець, 2016. 352 с.
32. Мої улюблені вірші / уклад. В. Паронова. Тернопіль : Підручник і посібники, 2016. 416 с.
33. Мої улюблені казки / уклад. В. Паронова. Тернопіль : Підручники і посібники, 2016. 352 с.

34. Нечасенко Т. В. Словесна дія : Основи техніки мовлення : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. культури і мистецтв. Київ : ДАКККіМ, 2000. 136 с.
35. Овчіннікова А. П. П'ять кроків до гарної мови : Мовна комунікація : техніка мовлення / за ред. А. Ю. Цофнаса. Одеса : Фенікс, 2008. 192 с.
36. Олійник О. Світ українського слова. Ін-ут українознавства Київськ. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Київ : «Хрещатик», 1994. 416 с.
37. Петрова Л. А. Метод сценической речи. Москва : ВЦХТ («Я вхожу в мир искусств»), 2011. 144 с.
38. Поезія із-за ґрат : Антологія / упор. О. Голуб. Київ : Смолоскип, 2012. 872 с.
39. Розстріляне відродження. Золоті рядки української репресованої поезії / уклад. С. М. Заготова. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2009. 320 с.
40. Свого не цурайтесь. Твори українських письменників про рідну мову : Антологія / упоряд. В. Лучука. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2009. 896 с.
41. Скажу вам байку : зб. фольклорних матеріалів для дітей / упоряд. О. Бріцина, Г. Довженюк. Донецьк : Сталкер, 1998. 320 с.
42. Скарбничка народного слова : Тематична хрестоматія для учнів 1–4 класів / упоряд. І. П. Агаркова. Харків : Ранок – НТ, 2011. 288 с.
43. Слово до слова – весела розмова : оповідання, казки, вірші, байки, приповідки, прислів'я, приказки, народні усмішки : для мол. шк. віку / упоряд. Т. Г. Качалова та І. М. Артемчук. Київ : Веселка; Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2002. 239 с.
44. Сонечко : казки, оповідання, скоромовки. Хрестоматія для позакласного читання / уклад. Г. Ю. Рогінська. Харків : Видавництво «Ранок», 2011. 320 с.
45. Станиславский К. С. Собрание сочинений. В 8 т. Москва : Искусство, 1954. Т. 2. С. 45 – 279, 317 – 376, 1955. Т. 3. С. 133 – 200.
46. Стежинка : Хрестоматія для позакласного читання. Вірші, загадки, оповідання / уклад. Г. Ю. Рогінська. Харків : Вид-во «Ранок», 2010. 320 с.
47. Стрельникова А. Н. Дыхание, движение, самомассаж. Ленинград : 1991, 168 с.
48. Сухомлинський В. О. Квітка сонця : Притчі, казки, оповідання. Харків : ВД «Школа», 2009. 240 с.
49. Сучасний орфографічний словник української мови : 180000 слів / уклад.: В. В. Дубічинський, Н. Я. Косенко. Харків : ВД «ШКОЛА», 2009. 1024 с.
50. Топорков В. Й. Про техніку актора / за ред. М. М. Горчакова. Київ : Держ. вид-во образотворч. мистец. і муз. літ-ри, 1961. 108 с.
51. Українська байка / упоряд. Б. А. Деркача, В. Т. Косяченка. Київ : Дніпро, 1983. 463 с.
52. Українська балада : Антологія. Київ : Рад. письменник, 1965. 552 с.
53. Українська інтимна лірика : Так народилась пісня в серці / уклад. О. А. Росінська. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2007. 416 с.
54. Українська класична література. Вибране : п'єси, вірші, байки. Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2012, 480 с.

55. Українська література для дітей : хрестоматія / упоряд. О. О. Гарачковська. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 800 с.
56. Українське слово : Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст. : із 4 кн. Київ : Рось, 1993 – 1995.
57. Український декламатор. Розвага : Артистичний збірник. Київ : 1996. 575 с.
58. Українські легенди, прислів'я, лічилки, скоромовки, загадки / упоряд. Г. М. Кирпа, Г. В. Біляєва. Харків : Белкар-книга, 2006. 192 с.
59. Українські літературні казки. Київ : Молодь, 1992. 284 с.
60. Українські прислів'я та приказки / упоряд. С. Мишанич та М. Пазяк. Київ : Рад. письменник, 1984. 388 с.
61. Хоробрий півник : нар. казки про тварин / уклад. Т. П. Чешко. Київ : Рад. школа, 1985. 192 с.
62. Чарівний світ природи : Тематична хрестоматія для учнів 1–4 класів / упоряд. В. А. Мірошниченко. Харків : Ранок – НТ, 2011. 288 с.
63. Читаємо класиків : Тематична хрестоматія для учнів 1–4 класів / упоряд. Н. М. Попова. Харків : Ранок – НТ, 2011. 288 с.
64. Шевченко Т. Г. Кобзар. Київ : Дніпро, 1980. 613 с.
65. Шедеври української любовної лірики. Харків : Фоліо, 2008. 314 с.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Бібліотека Української Літератури : веб-сайт. URL: <http://www.ukrlib.com.ua/> (дата звернення: 19.08.2021).
2. Весела Абетка : веб-сайт. URL: <http://abetka.ukrlife.org/> (дата звернення: 19.08.2021).
3. Відкрита книга : веб-сайт. URL: <https://sites.google.com/site/openbookclassic/home> (дата звернення: 19.08.2021).
4. Вправи для покращення дикції від Наталки Пазюк. #ЯхочуЗтобоюГоворити : YouTube-канал. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=6Vdu73pICj0> (дата звернення: 19.08.2021).
5. Гарна вимова : YouTube-канал. URL: <https://bit.ly/3D3vNrt> (дата звернення: 19.08.2021).
6. Голос і Мовлення : YouTube-канал. URL: <https://www.youtube.com/channel/UC7f6DvS9mf1T1LJog7kSzVA> (дата звернення: 19.08.2021).
7. Дерево казок : веб-сайт. URL: <https://derevo-kazok.org/> (дата звернення: 19.08.2021).
8. Дитячі вірші. *Дитячий сайт українською мовою* : веб-сайт. URL: <http://deti.e-papa.com.ua/virshi-dlya-ditei/> (дата звернення: 19.08.2021).
9. #ЖивіПисьменники : YouTube-канал. URL: <https://bit.ly/3каНТ9А> (дата звернення: 19.08.2021).
10. Казкар : веб-сайт. URL: <http://kazkar.info/> (дата звернення: 19.08.2021).

11. Кращі казки світу : веб-сайт. URL: <http://kazki-svitu.org.ua/> (дата звернення: 19.08.2021).
12. Наталя Гуркіна: казки, загадки, вірші для дітей : веб-сайт. URL: <https://natalyagurkina.ucoz.ua/> (дата звернення: 19.08.2021).
13. Національна бібліотека України для дітей : веб-сайт. URL: <https://chl.kiev.ua/> (дата звернення: 19.08.2021).
14. НАХІБА говорити.ти / Риторика онлайн : YouTube-канал. URL: <https://www.youtube.com/channel/UCRHJ56h-hMJXVShcnZDD89Q> (дата звернення: 19.08.2021).
15. Нові книги. Слухай : веб-сайт. URL: <https://sluhay.com.ua/> (дата звернення: 19.08.2021).
16. Орфоепія. Орфоепія і культура мовлення. Навчальні матеріали онлайн: веб-сайт. URL: <https://pidru4niki.com/1298010840537/dokumentoznavstvo/orfoepiya> (дата звернення: 19.08.2021).
17. Орфоепія. Орфоепічні норми української літературної вимови. URL: <https://bit.ly/3sztRCu> (дата звернення: 19.08.2021).
18. Українська література : веб-сайт. URL: <http://ukrclassic.com.ua/> (дата звернення: 19.08.2021).
19. Читанка : веб-сайт. URL: <http://chytanka.com.ua/> (дата звернення: 19.08.2021).

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
РІВНЯ ДОСЯГНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ**

Рівні навчальних досягнень	Бали	Характеристика навчальних досягнень учнів
Початковий	1	Учень/учениця демонструє відсутність знань, навичок, незацікавленості в оволодінні навчальним матеріалом, відсутність домашньої підготовки, допускає багато орфоепічних помилок.
	2	Учень/учениця поверхово цікавиться вивченням матеріалу, виявляє певні вміння та навички, володіє незначною частиною понять сценічного мовлення. Під час виконання програми допускає значні професійні помилки, мало проявляє творчу ініціативу, самостійно не працює.
	3	Учень/учениця здатний/здатна сприймати та виконувати основні елементи мовно-голосового тренінгу, але не розуміє їх художньо-образної специфіки і допускає значну кількість помилок під час виконання програми; демонструє пасивність у роботі над творчими завданнями; самостійна робота має нерегулярний характер.
Середній	4	Учень/учениця демонструє слабкий рівень під час виконання вправ з усіх розділів техніки мовлення, мало використовує у своїх творчих роботах теоретичні знання, не завжди уважний/уважна і зосереджений/зосереджена під час виконання творів, скутий/скута і мало емоційний/емоційна; не здатний/здатна виконувати нескладні творчі завдання.
	5	Учень/учениця володіє навчальним матеріалом на рівні вище початкового, здатний/здатна за допомогою викладача відтворити значну його частину. Має посередні професійні дані; незлагоджена концентрація уваги під час виконання твору, але завдяки наполегливості та працелюбності може справлятися з програмним матеріалом.
	6	Учень/учениця може відтворювати значну частину теоретичного та практичного матеріалу, виявляє знання та розуміння основних положень сценічного мовлення. За допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, робити висновки та виправляти помилки, але не завжди може знайти цікаве рішення в роботі над твором, бракує власних творчих думок і самостійності у виконанні завдання, діє схематично і не завжди зосереджено.
Достатній	7	Учень/учениця здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, частково контролювати власні навчальні дії. Володіє основами сценічного мовлення, але не може у повному обсязі відтворити їх під час роботи над твором. У процесі виконання програми виявляє елементи образного мислення, але робить це недостатньо переконливо.
	8	Учень/учениця володіє навчальним матеріалом на достатньому рівні; вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію, самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність, виправляти помилки за допомогою викладача. Має стандартне мислення, але йому бракує власних думок, асоціацій, узагальнень.

	9	Учень/учениця вільно володіє вивченим обсягом навчального матеріалу, застосовує його на практиці, самостійно виправляє допущені помилки. Може знайти цікаве рішення виконання твору; органічний/органічна, зосереджений/зосереджена, але проявляє незначні недоліки та скутість.
Високий	10	Учень/учениця вміє самостійно виконувати елементи мовно-голосового тренінгу. Володіє різноманітністю використання засобів виразності під час виконання твору, відчуває і розкриває настрій літературного героя, але частково емоційно стриманий під час виконання твору.
	11	Учень/учениця правильно виконує тренінги з усіх розділів техніки мовлення, демонструє образне мислення, швидко засвоює матеріал, заданий викладачем. Вірно розкриває основний задум автора, читає виразно, відчуває і розкриває настрій літературного героя. Виступає публічно з задоволенням, демонструє артистичну свободу.
	12	Учень/учениця виявляє особливі здібності, має ґрунтовні знання з основ сценічного мовлення, вміє самостійно реалізувати набуті знання та навички; вирізняється органічністю, емоційністю, рівнем артистичності та переконливості у створенні художнього образу. Бездоганно виконує елементи мовно-голосового тренінгу, володіє чіткою дикцією, польотністю та гнучкістю голосу. Його/її образне мислення відрізняється самобутністю та оригінальністю. Впевнено тримає увагу слухачів, уміло налагоджує зв'язок з аудиторією – діє словом.